

Perussuomalaisten Suonenjoen valtuustoryhmän valtuustoaloite 15.6.2026 / Osaava Suonenjoki

Perussuomalaisten valtuustoryhmä on esittänyt valtuustoaloitteen, jossa se pyytää selvittämään teknisten palvelujen osaamistasonsa hankintaprosesseissa. Valtuustoryhmä on kantaanut huolta, että tarvitaanko mahdollisesti lisää koulutusta tai muita keinoja hankintojen kehittämiseksi. Aloitteessa on myös esitetty pohdittavaksi, olisiko tilaaja-tuottajamalli vaihtoehto Suonenjoella. Tilaaja-tuottajamallin tilaajaksi on aloitteessa esitetty kaupunginhallitusta ja tuottajana teknistä osastoa.

Suonenjoen kaupunginhallitus on (29.6.2026 § 133) päättänyt pyytää teknisiltä palveluilta ja kaupunginhallitukselta lisäselvitystä ”osaava Suonenjoki” aloitteeseen tekniseltä johdolta ja tekniseltä lautakunnalta.

Selvityksessä on esitettävä arviot seuraaviin asioihin:

- Hankintaprosessien kehittämistarpeet ja resursseihin liittyvät näkökohdat.
- Mikä toimii ja mitkä asiat vaativat arvioimaan kehittämistä.
- Sääntöjen ja ohjeiden ajantasaisuudesta sekä arvio kehittämistarpeesta.
- Sansian laajemman käytön hyödyntämiselle hankintojen tukena tekniseen toimialaan liittyvissä hankinnoissa.
- Kaupungin sisäisen tilaaja-tuottajamallin mahdollisuudet. Miten nykyinen toimintamalli muuttuisi tilaaja-tuottajamallisa ja onko tarvetta arvioida tarkemmin myös uuden organisoitumisen vaihtoehtoja eri palvelukokonaisuuksien osalta.

Teknisten palvelujen ajatuksia aloitteesta

Aloite on erittäin ajankohtainen, sillä hankintojen ohjeistus kaipaava päivittämistä. Lisäksi hankintoja hoitavien toimihenkilöiden ja viranhaltijoiden osaamisessa on eroja. Suonenjoen kaupungin nykyinen hankintastrategia- ja ohje on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 27.2.2023. Päivitystarpeita hankintaohjeistukseen on päätösprosessin selkeytyksessä, ympäristönäkökohtien huomioimisessa ja hankintamenettelyjen ohjeistuksessa. Uudistunut hankintalaki on joiltain osin aiempaan nähden sallivampi. Tämä on hyvä huomioida ohjeistuksissa, jotta mahdollistetaan kaikissa tilanteissa kokonaisedullisin hankinta.

Aloitteesta voi saada sellaisen vaikutelman, että aloitteen tekijälle on erheellisesti muodostunut käsitys, että hankinnoissa olisi laajasti epäonnistumisia. Tämä ei pidä paikkaansa. Tekniset palvelut on valmistellut ja toteuttanut vuosina 2024-2026 yhteensä 65 viranhaltijan valmistelemaa ja päättämää hankintaa, joista kahdeksan oli teknisen lautakunnan päätöksellä delegoitu tekniselle johtajalle. Lisäksi viranhaltijat valmisti seitsemän teknisen lautakunnan hankinnan hyväksymistä ja kolme hankinnan hylkäämistä tai keskeytystä. Yhdestäkään

hankinnasta ei ole tehty valitusta markkinaoikeuteen. Lisäksi tilintarkastajat ovat tarkastelleet lähes vuosittain hankintaprosessien dokumentointia ja asianmukaisuutta tilintarkastajien näkökulmasta. Esimerkiksi tänä vuonna oli erityistarkistuksessa Biotermiinaalin kilpailutus ja hankinta kokonaisuutena. Näistä ei ole tullut huomautettavaa. Joistakin hankinnoista on jouduttu tekemään tarjousten hylkäämisiä tai hankinnan keskeytyksiä, jotka ovat hankintalain mukaisia menettelyjä hankintaprosessissa. Keskeyttämistä joudutaan käyttämään joskus, jotta pystytään varmistamaan halutun palvelun tai tuotteen saaminen edullisesti ja lainmukaisesti. Suurin yksittäinen syy hankinnan keskeytykselle on ollut määrärahojen ylitys ennakoituun kustannusarvioon nähden. Joissakin hankinnoissa on ollut lisäksi syytä kehittää kokonaisedullisuuden laatuksiteereitä parhaaseen lopputulokseen pääsemiseksi.

Edellä esitetty ei tarkoita, etteikö hankintaprosesseissa olisi kehitettävää. Hankintaprosesseissa on kehitettävää laajasti hankintojen valmistelusta hankintojen toteutukseen asti. Osa kehittämistarpeista tulee myös hankintalain muutosten myötä.

Hankintaprosessin kehittämistarpeet ja resurssit

Alla on esitetty luettelo tunnistetuista kehittämistarpeista sekä ajatus ratkaisusta hankintaprosessiin liittyen:

- Kilpailutustavan valinta; suoramarkinta/ rajattu kilpailutus/ avoin kilpailutus. Tätä ohjaa hankintaohje, joka ei ole enää täysin ajan tasalla. Suoramarkintaa pitäisi pysyä rohkeammin käyttämään vaikeasti speksattavissa hankinnoissa, joissa voidaan kilpailuttamalla menettää synergiahyötyjä, tai ajautua käyttökuluiltaan tai hallittavuudeltaan huonoon valintaan tai tarjousvertailu on vaikea/ mahdoton tehdä.

Ratkaisu; Hankintaohjeen ja käytänteiden päivitys siten, että suoramarkintaa pystyy perustellusta syystä käyttämään rohkeammin hankintalain puitteissa.

- Hankintaprosessin läpinäkyvyys valmistelusta toteutukseen pilkkoontuu; määräraha-päätös ja sen ehdot, hankintaan liittyvät valinnat, lopputuote. Päättäjän voi olla vaikea päästä hankintaan kiinni varsinkin, jos suunnitteluvaiheessa on tehty valintoja edellisten päättäjien aikana.

Ratkaisu; Hankintaprosessiin on tarjolla alustoja, jotka mahdollistavat, että kirjautumalla prosessiin pääsee tutustumaan kaikkiin dokumentteihin. Tämä voi pahimmillaan olla myös päälle liimattu uusi työvaihe, jolloin asiat mutkistuvat ja keskittyminen olennaiseen katoaa. Parasta olisi, että prosessit saadaan läpinäkyvämmäksi ja löydettävämmäksi nykyisiä järjestelmiä hyödyntämällä. Ehkäpä tekoäly oikein hyödynnettynä voisi olla hyvä työkalu. Asiaa on syytä aktiivisesti jatkoselvittää.

- Hankintaan liittyvien laskujen tarkistamien vaikeaa. Tämä on ongelma Sansian hankinnoissa. Hankintaan liittyvät sopimusehdot ja tarjousdokumentit voi olla vaikea löytää ja niitä joutuu erikseen pyytämään. Tarkistus voi olla haastavaa senkin jälkeen, jos on

kyse yhteiskilpailutuksesta, esimerkiksi puhelinlaskujen tarkistus, polttoaineiden toimitusehdot jne.

- Hankintojen suunnitelmallisuudessa kehitettävää. Hankintaan liittyvän suunnitelman ja toteutuksen rahoitus on usein budjetoitu samalle vuodelle. Kaupunki on hyväksynyt kiinteistöstrategian vuonna 2024. Kiinteistöistä on tehty lisäksi pitkän tähtäimen suunnitelmia. Kiinteistöstrategia ja pitkän tähtäimen suunnitelmat eivät kuitenkaan ohjaa riittävästi investointisuunnittelua. Osasyynä on tilatarpeiden ”ennustamisen” haasteet lähivuosia pidemmällä aikajänteellä.

Ratkaisu:

- Suunnittelu ja toteutus tulisi olla eri vuosina, jotta toteutuksen määräraha on helpompi määritellä. Jos suunnittelu lykkääntyy vuodella, tulee toteutusinvestointiakin pääsääntöisesti lykätä, jotta toteutuksen hankinnat saadaan toteutettua laadukkaasti.
 - Kiinteistöjen tarveselvittelyä tulee jatkaa ja sovittuihin suuntaviivoihin sitoutumiseen pitää löytää keinot.
 - Kiinteistöstrategiaa pitää päivittää säännöllisesti, esimerkiksi kahden vuoden välein, jotta investoinneista päättäminen olisi mahdollisimman strategialähtöistä.
- Resurssien määrällinen puute voi johtaa hankinnan viivästymiseen tai pahimmillaan huolimattomaan valmisteluun. Resurssipuute voi olla seurausta päätösten viivästyimisestä, suunnitelmien viivästyimisestä tai jo ennakoonkin tiedetystä hankintaprosessien suuresta määrästä.

Ratkaisu;

- Resurssisuunnittelua tulee tehostaa ja lisäresurssien hankkimiseen tulee olla ratkaisut henkilöstösuunnitelmassa.
 - Hankintayksiköllä tulee olla saatavilla konsulttiapua mahdollisimman ketterästi, esimerkiksi laaja-alaiset puitesopimukset.
- Asiantuntijatarpeen tunnistaminen hankinnan valmistelussa. Yleensä asiantuntijatarve on suurin teknistä erityisosaamista vaativissa hankinnoissa, ei prosessijuoksuksessa. Pitää tunnistaa, millä speksauksilla saadaan haluttu lopputulos hankintalain mukaisesti. Viimeisten vuosien aikana tästä on erittäin hyviä onnistumisia, esimerkiksi automaatiourakassa käytetty Granlund, sähkön kilpailutuksessa Veni Energia Oy, Rinkelihallin laajennuksessa käytetty LVI asiantuntija-apu sekä käyttäjän edustajan asiantuntijat. Pienemmissä hankinnoissa on suurempi riski, että tarve asiantuntijatarpeeseen jää tunnistamatta.
- Keskusteluihin on myös noussut Sansia Oy:n laajempi käyttö. Sansia ei kuitenkaan tuota sisällöllisiä palveluja sen kaltaisiin hankintoihin, joita tekniset palvelut hoitavat. Sansialta voi ostaa hankintojen julkaisupalvelua, jonka veloitus on tuntiperusteista.

Tällöin Sansia asiantuntijana tarkistaa hankinnan lainmukaisuuden ja julkaisee hankinnan Hilmassa. Vastuu hankinnan sisällöstä ja mahdollisista oikeusprosesseista jää kuitenkin tilaajalle. Teknisten palvelujen selvitysten mukaan Kuopion tilapalvelut ja Siilinjärven kaupunki käyttää samaan tapaan Sansian palveluja, kuin Suonenjoki. Eli rakennushankkeisiin Sansiaa ei käytetä tai käytetään vain vähän, koska hankintoihin liittyvää substanssiosaamista joudutaan joka tapauksessa ostamaan rakennuttajakonsultilta tai suunnittelijalta. Kuopion kaupunkiympäristön palvelut hyödyntää Sansiaa hankintojen julkaisussa kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa, vaikka hankintojen sisällöllinen vastuu jääkin heille.

Ratkaisu:

- *Asiantuntijatarpeen tunnistaminen jo hankintaa valmisteltaessa ja resurssin varaaminen hyvissä ajoin.*
- *Puitesopimusten teko asiantuntijakonsulttien kanssa.*
- *Sansian käyttäminen yhteismitallisiin hankintoihin, kuten tähänkin asti. Esimerkiksi polttoaineet, jotkut huoltopalvelut, koulukyydit jne.*
- *Sansian julkaisupalvelun käytön selvittely kynnysarvon ylittävissä, vaativissa kokonaisedullisuuskilpailutuksissa. Tällöin saataisiin lisätsekkaus hankinnan lainmukaisuuteen ja tarjouspyyntöaineiston ristiriidattomuus saataisiin tarkistettua ”ulkopuolisin” silmin.*

Mikä hankintaprosessissa toimii

Edellisen otsikon alta on löydettävissä kehittämiskohtia hankintoihin liittyen teknisten palvelujen lisäksi myös koko kaupungin hankintojen hoitamista mietittäessä. Hankintojen hoitaminen on kuitenkin pääsääntöisesti erittäin laadukasta, joten on syytä kirjata, mitkä asiat hankintaprosessien hoidossa toimii erityisen hyvin:

- Osaaminen on monipuolista.
- Pienet hankinnat osataan kysyä riittävän kevyesti, jolloin ne ovat helposti lähestyttäviä myös pienyrittäjille.
- Urakkakilpailutuksissa on löydetty hyvin voittava tarjous ja paikallisuus on hyvin ennakoon huomioitu. Sopimusaikana ei ole syntynyt merkittäviä ristiriitoja tilaajan ja urakoitsijan välillä, vaan esimerkiksi lisä- ja muutostöissä ja laatuksymyksissä on löydetty sopimusasiakirjojen mukaiset ratkaisut.

Arvio tilaaja-tuottaja mallista

Tilaaja-tuottaja malli ei toimisi kustannustehokkaasti, jos sitä tarkastellaan vain teknisten palvelujen tuottamien palvelujen osalta.

Kaikki tekeminen olisi jatkossa sopimusperusteista tilaajan ja tuottajan välillä. Tilaajan asiakas olisi kuntalainen ja tuottajan asiakas olisi tilaaja. Jos tilaaja-tuottajamallia tarkastellaan vain kuntatekniikan ja kiinteistöjen palvelujen osalta, tulisi tuottajaorganisaation olla kaupungin osaomisteinen isompi osakeyhtiö tai liikelaitos. Nykyinen hankintalaki aiheuttaa lisähaasteita inhouse -aseman säilyttämiseen. Toimiva tilaaja-tuottajamalli vaatii lisäksi, että sekä tilaajalla, että tuottajalla tulisi olla substanssiosaamista, mikä johtaa pienessä tilaaja-tuottajaorganisaatiossa päällekkäisiin resursseihin.

Mikäli tarkastellaan tilaaja-tuottajamallia koko kaupunkikonsernin näkökulmasta, niin tilaaja-tuottajamalli olisi kokonsa puolesta paremmin toteutettavissa. Eli tällöin huomioitaisiin tilaajina kaupunginhallituksen lisäksi tekniset palvelut, vuokratyöyhtiö ja Suonenjoen Vesi Oy. Tuottaja-organisaatio tuottaisi palvelut. Yhtenäinen palvelutuotanto toimisi ideaalitulanteessa siten, että kaikki tilaajat saisivat tuottajan erityisosaamista ja siiloutuminen olisi vähäisempää. Järkeviä kokonaisuuksia voisi myös kilpailuttaa ulos. Tilaaja-tuottajamallista on pienempi kynnys myös ulkoistaa palveluita, sillä tuotteistetut palvelut ovat samaan tapaan sopimusperusteisia, kuin ulkoisten palvelujen ostoissa.

Edellä hyvin karkeaan perusteluun viitaten tilaaja-tuottajamallia voi olla järkevä selvittää, kun huomioidaan kaikki kaupungin tekniikan alan ja tilavuokrauksen palvelut kokonaisuutena. Tällöin olisi syytä eriyttää kaupungin tiukkaan kontrolliin kaupungin strategisesti tärkeät palvelut kuten maankäyttö. Myös palvelutasosta pitää kokonaisuudessaan päättää kaupunki.

Suonenjoen kaupungin hankinnat pähkinäkuoressa

Suonenjoen kaupungin teknisten palvelujen, ja samalla koko kaupungin hankintojen keskeinen tavoite on, että hankinta toteutetaan kokonaisedullisesti koko hankinnan elinkaari huomioiden. Hankinnat tulee tehdä eettisesti ja ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Hankinnan hyvällä valmistelulla varmistetaan paikallisten elinkeinonharjoittajien osallistuminen hankintoihin, kunhan se on samalla koko hankinnan kannalta aidosti kokonaisedullinen hankintatapa.